

ORTADOĞU GÜNDEMİ

6-12 Şubat 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Türkiye’de gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli büyük deprem Suriye’de de yoğun şekilde hissedildi. İdlib ve Halep başta olmak üzere çok geniş bir bölgede yıkım ve can kayıpları yaşandı. Sivil savunma grubu Beyaz Baretliler, Suriye’nin kuzeybatısının bir afet bölgesi hâline geldiğini ve sivil/askerî tüm güçlerin enkaz kaldırma ve arama/kurtarma çalışmalarına katılması çağrısında bulundu. Hem mülteci kamplarında hem de bölgedeki köy ve kasabalarda yıkım yaşanırken kış şartları sebebiyle binlerce insan sokakta kaldı.¹

ABD, Türkiye merkezli yıkıcı depremin etkilendiği Suriye’de mağdurlara yardım etmek için ülkedeki yerel sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalıştığını ve yardımların rejime teslim edilmeyeceğini vurguladı. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken gazetecilere verdiği demeçte, “Suriye’de, ABD tarafından finanse edilen ve etkilenenlere hayat kurtaracak yardımlar sağlayan insani yardım ortaklarımız var. Suriye’deki insanların bu felaketten kurtulmalarına yardımcı olmak için bu yardımı sağlamaya kararlıyız. Bu fonların elbette rejime değil Suriye halkına gittiğini burada vurgulamak istiyorum” ifadelerine yer verdi.²

Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah Sisi, Beşar Esad ile deprem sonrası bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Mısır Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Ahmed Fehmi’nin açıklamasına göre Sisi, Türkiye’de yaşanan yıkıcı depremden etkilenen Suriye’de hayatını kaybedenlere Allah’tan rahmet ve yaralılara acil şifalar diledi. Mısır’ın bu acı felakette Suriye ve halkıyla dayanışma içinde olduğunu vurgulayan Sisi, Suriye’ye bu konuda mümkün olan her türlü yardımın sağlanması için talimat verdiğini belirtti.³

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu Fransız medya kuruluşu LCI’ya yaptığı açıklamada İran’ın Suriye’deki faaliyetlerine karşı Suriye hava sahasından bölgeye müdahil olduklarını ve bu durumun dönem dönem Rusya ile sorunlara yol açtığını ifade etti. Netanyahu bu sorunları Putin ile masaya yatırdığını ve Suriye hava sahasında İsrail-Rus gerginliğinin olmayacağı, İsrail’in müdahalelerinin Rus menfaatlerinin aksine gelişmeyeceği üzerine tarafların mutabık kaldığını ifade etti.⁴

1 <https://almohrarmedia.net/الدفاع-المدني-السوري-يعلن-شمال/>

2 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4145221/abd-depremedelere-yardim-icin-suriye-rejimiyle-isbirligi-yapmiyoruz>

3 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4143686/sisi-deprem-nedeniyle-esad-i-arayarak-taziye-dileklerinde-bulundu>

4 <https://syrianobserver.com/news/81583/new-israeli-russian-agreement-on-syria.html>

• Suriye Rejimi

Suriye rejimi kendi kontrolündeki Halep, Hama, Lazkiye ve Tartus'ta deprem kaynaklı sığın-tıları aşmak ve yerel yardımları desteklemek için 50 milyar Suriye lirası ek bütçe açıkladı. Yardımların gerektiği yerde nakdî gerektiği yerde de aynı yapılacağı ifade edildi.⁵

Suriye Sağlık Bakanlığı yaptığı açıklamada, Halep, Lazkiye, Hama, İdlib kırsalı ve Tartus'taki can kaybının 812'ye, yaralı sayısının ise 1449'a yükseldiğini duyurdu. Bu rakamlara rejim güçlerinin kontrolü dışındaki bölgelerin dâhil olmadığı bildirildi.⁶

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Genel Direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus, ülkeyi vuran yıkıcı depremin ardından Suriye'nin kuzeyindeki Halep Uluslararası Havalimanı'na geldi. Ghebreyesus'un, depremde ağır hasar gören kentte sağlık bakanı ve Halep valisiyle bazı hastane ve sığınakları ziyaret edeceği ifade edildi.⁷

Suriye rejimi Askerî Güvenlik Birimi ve Jandarması, 4. Zırhlı Tümen'den firar eden 15 kişiyi gözaltına aldı. Askerî kimlik alamadıkları veya aylardır maaşlarını alamadıkları sebebiyle fi-rar eden unsurların gözaltına alındıktan sonra Tedmür Hapishanesi'ne gönderildikleri rapor edildi.⁸

• Fırat'ın Doğusu

ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı (CENTCOM), deprem konusunda Suriye Demokratik Güç-leri (SDG) ile yakın koordinasyon içerisinde olduklarını açıkladı. Türkiye ve Suriye'de meydana gelen deprem nedeniyle taziye dileklerinin sunulduğu CENTCOM açıklamasında, Türkiye ve Suriye'de depremden etkilenenlere destek için bir çalışma ekibinin oluşturulduğu belirtildi. "Türkiye'ye destek göndermek için ABD Avrupa Komutanlığı ile de yakın şekilde çalışıyoruz" denilen açıklamada, "CENTCOM liderliği; Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, ABD Ulus-lararası Kalkınma Ajansı ve ortağımız SDG ile yakın koordinasyon içindedir" ifadelerine yer verildi.⁹

Kuzey Suriye'de SDG ile ortak hareket eden ABD öncülüğündeki koalisyon tarafından yapılan açıklamada Rakka ve çevresinde bir süredir devam eden operasyonlarda IŞİD ile bağlantılı olduğu düşünülen 210 şüphelinin gözaltına alındığı açıklandı. Koalisyon yaptığı açıklamada, SDG'nin bu operasyonun öncesinde ve operasyon esnasındaki mücadelesine atıfta bulunuldu.¹⁰

ABD'ye ait yeni bir araç konvoyu Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Askerî ve lojistik malzeme yüklü konvoyun Suriye'nin Haseke ve Deyrizor vilayetinde bulunan Uluslararası Koalisyon

5 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/260279/> عملیات الطوارئ - سوريا لتمويل - عمليات الطوارئ

6 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4145781/suriye-rejim-bölgelerinde-deprem-sebebiyle-ölümler-artıyor>

7 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4152151/dünya-sağlık-örgütü-direktörü-ghebreyesus-halepte>

8 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/260199/> نظام الأسد يعتقل - عددا من عناصر المصالحات في دير الزور

9 <https://www.rudaw.net/turkish/world/080220232>

10 <https://npasyria.com/en/91379/>

üslerine hareket ettiği bildirildi. Söz konusu bu konvoy, ABD'nin Şubat 2023'te Suriye'ye gönderdiği ilk askerî sevkiyat olarak kayda geçti.¹¹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye'nin kuzeyindeki muhalif gruplar, Şam rejiminin kontrolü altındaki bölgelerden getirildiğini düşündükleri uyuşturucunun yayılmasına karşı büyük bir kampanya başlattı. Halep'in kuzeyindeki uyuşturucu kaçakçılığına sivillerin ve bazı muhalif grup üyelerinin karıştığına ilişkin şikayetlerin artması muhalif grupları harekete geçirdi. Suriye Millî Ordusuna (SMO) bağlı grupların, kendi saflarındaki uyuşturucu kullanıcılarını ortaya çıkarmak ve sorumlulardan hesap sormak için büyük bir tarama başlattığı bildirildi.¹²

Suriye Sivil Savunması tarafından yapılan açıklamaya göre Suriye'nin kuzeybatısında Maraş depremi sonucu yaşanan ölümlerin sayısı iki bini aşarken yaralı sayısı da üç bine ulaştı. Açıklamada artık umutlar azalsa da arama kurtarma faaliyetlerinin hâlen sürdüğü ifade edildi. Ayrıca yerel raporlara göre Hatay ve çevre illerde deprem sonucu ölen Suriyeli mültecilerden üç bine yakınının cenazesi Bab'ül Hava sınır kapısından Suriye topraklarına getirildi.¹³

Merkez üssü Türkiye olan depremin beşinci gününün ardından İdlib'e Türkiye'den ilk yardım konvoyları giriş yaptı. Gıda, kıyafet, çadırlar ve battaniye başta olmak üzere acil ihtiyaç malzemelerinden oluşan 6 tırdan oluşan konvoy İdlib ve Halep kırsalında depremden etkilenen bölgelere intikal etti.¹⁴

İsrail-Filistin

Ukrayna, İsrail Dışişleri Bakanı Eli Cohen'in yaklaşmakta olan Kiev ziyaretine hazırlık olarak İsrail'e bir dizi talep iletti. Bunlardan ilki, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline karşı ve Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü destekleyen açık bir basın açıklaması talebiydi. Yetkililer ayrıca Ukrayna'nın 500 milyon dolarlık bir kredi için onay istediğini bildirdi.¹⁵

6 Şubat'ta meydana gelen deprem felaketi sonrası en az 45 ülke Türkiye'ye yardım teklifinde bulunurken, çok azı Suriye'ye yardım etme taahhüdünde bulundu. İsrail, Suriyelileri ülkenin kuzeyindeki İsrail hastanelerine kabul etmeyi teklif ettiğini söylerken, Suriye bu açıklamayı reddetti.¹⁶

Tel Aviv Üniversitesine bağlı Ulusal Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, Türkiye ve Suriye'deki depremi İsrail'in kendisini neyin beklediğine dair bir hatırlatma ve uyarı zili olarak değer-

11 <https://www.syriahr.com/en/287785/>

12 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4141306/suriye-nin-kuzeyini-esir-alan-uyusturucu-kullanimiyla-baglanti-suclar-artti>

13 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/260337/تجاوز-حصيلة-ضحايا-الزلزال-الوفاء-شمال-غرب-سوريا>

14 <https://www.qasiounnews.com/ar/articles/260331/المساعدات-التريكية-تدخل-إدلب>

15 <https://www.jpost.com/international/article-730695>

16 <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-02-06/ty-article/premium/syria-denies-claim-that-it-requested-israeli-earthquake-aid/00000186-2766-dea2-a3ef-2ffe2bd60000>

lendirmesi gerektiğini belirtti. Enstitü ayrıca İsrail'in, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'ın talebi üzerine Rusya üzerinden Suriye'ye yardım sağladığını öne sürdü.¹⁷

İspanya'nın Barcelona Belediye Başkanı Ada Colao, 8 Şubat'ta yaptığı açıklamada, İsrail'in Filistinlilere karşı uyguladığı apartheid rejimi nedeniyle Tel Aviv şehriyle ilişkilerin dondurulduğunu ve eşleştirme anlaşmasının iptal edildiğini duyurdu.¹⁸

Hamas'ın siyasi kanadı başkanı İsmail Haniye liderliğindeki heyet, Kahire'de üst düzey Mısır istihbarat yetkilileriyle bir araya geldi. Hamas temsilcileri, "Düşmanın kırmızı çizgiyi aşmaya devam etmesine sessiz kalmayacağız" diyerek Mısır'ı İsrail'e baskı yapmaya çağırdı.¹⁹

Ürdün

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığından yapılan açıklamaya göre, deprem nedeniyle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı telefonla arayan Ürdün Kralı II. Abdullah, hayatını kaybedenler için taziyelerini ilettiler, yaralılara şifa dileğinde bulundu. Ayrıca Ürdün Dışişleri Bakanı Twitter hesabından yaptığı açıklamada, Ürdün Kralı II. Abdullah'ın iki kardeş ülke Türkiye ve Suriye'deki kurtarma çalışmalarına katkı sağlamak üzere yardımların gönderilmesi emri verdiğini duyurdu.²⁰

Reuters'in haberine göre İsrail'in Ürdün'e su transfer edecek su borularını inşa etmeye başladığı açıklandı. Ayrıca İsrail'in, Akdeniz'de bir dizi deniz suyunu tuzdan arıtma tesisi inşa ederek Ürdün'e sattığı su miktarını iki katına çıkaracağı belirtildi. Projenin tamamlanmasıyla yaklaşık 200 milyon metreküp suyun Ürdün'e ulaştırılacağı bildirildi.²¹

Ürdün, Türkiye ve Suriye'yi sarsan şiddetli depremlerin ardından iki ülkeye de insani yardım ile hayatta kalanları aramaya yardımcı olmak amacıyla kurtarma ekipleri gönderdiğini açıkladı.²²

Ürdün Kamu Güvenliği Müdürlüğü basın sözcüsü Amman'daki en tehlikeli uyuşturucu satıcılarından birinin tutuklandığını açıkladı. Tehlikeli ve silahlı olarak sınıflandırılan şahıs, isimsiz bir kişinin başkent in ıssız bir bölgesinde büyük miktarda uyuşturucu hap sakladığını ihbar etmesinin ardından takip edilerek bulundu. Narkotikle Mücadele Dairesi tarafından başlatılan soruşturmalar sonucunda Amman'ın doğusunda iki uyuşturucu satıcısı da tespit edilerek tutuklandı. Düzenlenen operasyonlarda beş büyük çuvalın içine saklanmış ve boş bir araziye gömülmüş toplam 400.000 uyuşturucu hap ele geçirildi.²³

17 <https://www.alquds.co.uk/معهد-امس انبلي-الزلزال-المرتب-تهديد-م/>

18 <https://www.alquds.co.uk/بلدية-برشلونه-تلغى-اتفاقية-توأمة-مع-تل/>

19 <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/article-731026>

20 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/urdun-krali-2-abdullahtan-cumhurbaskani-erdogana-gecmis-olsun-telefonu/2808762>

21 <https://www.jordannews.jo/Section-109/News/Construction-of-new-Israeli-pipes-to-double-Jordan-s-water-intake-26734>

22 <https://www.arabnews.com/node/2246551/middle-east>

23 <https://en.royanews.tv/news/39831/2023-02-09>

Lübnan

6 Şubat'ta Türkiye'yi vuran depremin Lübnan'da da hissedilmesi sebebiyle insanlar evlerini terk etmek zorunda kaldı. Lübnanlı yetkililer deprem dolayısıyla henüz herhangi bir can kaybı veya ciddi maddi hasar açıklamadı.²⁴

Lübnan Meclis Başkanı Nebih Berri 6 Şubat'ta Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'a telgraf çekerek Suriye'nin birçok ilini vuran depremde hayatını kaybedenler için başsağlığı diledi. Berri ayrıca, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a da bir telgraf çekerek, Türkiye'nin bazı bölge ve illerini vuran depremde hayatını kaybedenlerin ailelerine en derin taziyelerini dile getirerek yaralılara acil şifalar diledi.²⁵

Kudüs Gelişim Vakfına bağlı Fecr Radyosu, Kahramanmaraş merkezli depremde mağdur olanlar için "Merhametli Kalpler" adı altında, nakdi yardım kampanyası başlattı. Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta yayın yapan radyonun kampanyasına ekonomik krizle boğuşan Lübnanlılar yoğun katılım gösterdi. Nüfusunun yüzde 80'i yoksulluk sınırında olan ülkede kimi kadınlar para bulamayınca altınlarını bozdurarak kampanyaya destek oldu. Takılarını bozdurup Türkiye'deki depremzedelere yollanmak üzere bağışlayan Lübnanlı kadınlar, adlarının açıklanmasını da istemedi.²⁶

Lübnan Dışişleri Bakanı Abdullah Bou Habib liderliğindeki Lübnanlı bakanlardan oluşan bir heyet, depremle ilgili yardım ve koordinasyon konusunu görüşmek üzere Beşar Esad ile bir araya geldi. Heyet, Esad ile görüşmeden önce Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdat ile görüştü ve Lübnan'ın depremzedeleri kurtarma çabalarına yardımcı olmak için mevcut tecrübelerini ve imkânlarını sunacağını kaydetti. Heyet daha sonra Suriye rejimi Devlet Başkanı Beşar Esad ile görüşerek Lübnan Başbakanı Necib Mikati ve hükümetinin tüm üyelerinin taziyelerini ilettiler.²⁷

24 <https://www.newarab.com/news/lebanon-shaken-turkey-syria-earthquake>

25 <https://english.almanar.com.lb/1776876>

26 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4146166/lubnanli-kadinlar-bilezik-ve-kupelerini-bozdurarak-depremzedelere-gonderdi>

27 <https://www.sana.sy/tr/?p=273585>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve beraberindeki heyeti kabul etti. Görüşmede, Lavrov, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in selamlarını Başbakan'a iletti ve Rusya'nın iki ülke arasındaki ikili ilişkileri çeşitli alanlarda sürdürme ve geliştirme arzusunu dile getirdi. Görüşmeye ilişkin yapılan açıklamaya göre Başbakan Sudani, Rusya'nın Irak'ın güvenlik ve istikrarına olan duyarlılığını teyit ederek, Irak'ın terörle mücadele çabalarını ve bölgedeki gerilimi azaltmadaki öncü rolünü övdüğünü belirtti.²⁸

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken ile Washington'da bir araya geldi. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ahmet Sahaf yaptığı açıklamada, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin başkanlığındaki Irak heyetinin döviz kuru politikasını netleştirmek için Washington'da ABD'li yetkililerle görüşme gerçekleştirdiğini belirtti.²⁹

Suudi Arabistan Bakanlar Kurulundan yapılan açıklamaya göre, gerçekleştirilen olağan toplantıda Irak ile üst düzey ikili ilişkilere övgüde bulunuldu. Açıklamada, Suudi Arabistan kabinesinin, Irak hükûmetinin sürdürülebilir büyüme ve refahı sağlamayı amaçlayan çabalarına verdiği desteği yeniden teyit ettiği belirtildi.³⁰

Irak Başbakanı Sudani'nin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Başkanı Muhammed bin Zayid en-Nehyan tarafından resmî törenle karşılandığı bildirildi. Sudani'nin Abu Dabi ziyareti kapsamında BAE Başkanı Nehyan tarafından Vatan Sarayı'nda resmî törenle karşılandığı vurgulandı. Karşılama töreninin ardından Sudani ile Nahyan'ın iki ülke arasındaki ilişkileri ele aldığı bir toplantı gerçekleştirdiği bildirildi.³¹ Sudani, BAE'ye yaptığı resmî ziyaret esnasında Abu Dabi'de bir dizi BAE'li iş adamı ile bir araya geldi. Açıklamaya göre, toplantıda Irak ile mevcut yatırım ve ekonomik iş birliği olasılıkları gözden geçirildi ve yeni hükûmetin, Irak'ın çeşitli şehirlerinde büyük stratejik projeler ve çeşitli altyapı projeleri başlatmak için yarattığı fırsatlar ele alındı. Ayrıca Sudani, Irak'ın her türlü ticari ve ekonomik ortaklığa açık olduğunu ve vatandaşlara hizmet sunacak her türlü çabaya açık olduğunu teyit etti.³²

• Güvenlik

Irak Savunma Bakanlığı'ndan bir heyet Erbil'i ziyaret etti. Abdülemir Yarallah başkanlığındaki üst düzey güvenlik heyetinin, ziyaret kapsamında Irak sınır muhafızlarıyla Peşmerge güçleri arasındaki iş birliğini değerlendirdiği belirtildi.³³

28 <https://ina.iq/turkmen/37529-babakan-sudani-irakn-dostlarla-ilikileri-surdurme-konusundaki-isteklilini-dorulad.html>

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/bakan-huseyin-ile-blinken-gorustu-h304391.html>

30 <https://ina.iq/turkmen/37550-suudi-arabistan-bakanlar-kurulu-irak-ile-seckin-ilikileri-ovdu.html>

31 <https://www.tebaajansi.com/irak/sudani-bae-baskani-nahyan-terafindan-karsilandi-h304368.html>

32 <https://ina.iq/turkmen/37595-babakan-sudani-irakn-her-turlu-ticari-ve-ekonomik-mubadele-ve-ortakla-ack-olduunu-teyit-ediyor.html>

33 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Federal-security-delegation-arrives-in-Erbil>

Başbakanın basın ofisinden yapılan açıklamaya göre Başbakan Sudani, iletişim bakanının da bulunduğu, hükûmet veri tabanlarının entegrasyonunun tartışıldığı bir toplantıya başkanlık etti. Sudani veri güvenliğinin sağlanması ve hükûmet veri tabanlarının korunması için önlemler almanın önemini vurguladı.³⁴

Irak Cumhurbaşkanı Abdullatif Cemal Reşid ve Yüksek Yargı Konseyi Başkanı Faik Zeydan, tutukluların ve hükümlülerin dosyasını görüştü. Yüksek Yargı Konseyinden alınan açıklamaya göre Faik Zeydan, Cumhurbaşkanı Reşid'i kabul etti. Görüşmede, tutuklu ve hükümlülerin dosyaları görüşüldü ve görüşmede, davalarının yürürlükteki Ceza Muhakemesi Kanunu'nda öngörülen yasal prosedürlere uygun olarak hızla tamamlanması gerektiği vurgulandı.³⁵

• Ekonomi

Irak Bakanlar Kurulu, yaptığı toplantıda, dolar kurunun 1300 dinara düşürülmesinin onaylanması da dâhil olmak üzere çok sayıda karar aldı. Başbakan Sudani, kabinenin altıncı toplantısına başkanlık etti. Dolara karşı belirlenen dinar değerinin, Maliye Bakanlığında alış için 1300 dinar, bankalar için satış fiyatı 1310 dinar, banka ve banka dışı finans kuruluşları tarafından vatandaşlara satış fiyatı için 1320 dinar olarak belirlendiği açıklandı.³⁶ Irak Merkez Bankası (IMB) Başkanı Ali Muhsin Allak, istikrarsız bir döviz kuru ortamında Irak dinarını dolar karşısında desteklemek için para biriminin yeniden değerli hâle gelmesi amacıyla yaptığı çalışmalardan ötürü Başbakan Sudani'ye teşekkür etti.³⁷

Irak Cumhurbaşkanı Reşid'in, Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov ve beraberindeki heyeti kabul etmesinin ardından, Rusya Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, 2021'de iki ülke arasındaki ticaret 2020'ye kıyasla yüzde 120 arttı. Ayrıca Rus şirketler Lukoil, Gazprom Neft, Bashneft ve Rosneft'in Irak'ta bir dizi büyük projeyi hayata geçirdiği belirtildi. Lavrov, Irak'taki müzakerelerde ticaret, ekonomi ve yatırım bağlarına odaklanıldığını belirterek, Rus petrol şirketlerinin Irak'ta 13 milyar doları aşkın yatırım yaptığını ve Iraklı ortaklarıyla geniş kapsamlı planları olduğunu sözlerine ekledi.³⁸

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken, Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin ile gerçekleştirdiği görüşmenin ardından düzenlediği basın toplantısında, Irak ekonomisini güçlendirmek için iki ülkeyi birbirine bağlayan stratejik çerçeve anlaşmasının bir parçası olarak çalıştıklarını söyledi. Blinken, "Irak ile ABD arasındaki anlaşmanın ekonomik boyutuna odaklanıyoruz ve stratejik çerçeve anlaşması kapsamında enerji ve elektriğe özel önem vereceğiz" ifadelerini kullandı.³⁹

34 <https://ina.iq/turkmen/37562-babakan-hukumet-veritabanlarn-korumak-icin-onlemler-almann-onemini-vurguluyor.html>

35 <https://ina.iq/turkmen/37531-cumhurbakan-ve-yukse-yarg-konseyi-bakan-tutuklu-ve-hukumlulerin-dosyasn-goruuyor.html>

36 <https://ina.iq/turkmen/37551-bakanlar-kurulu-toplantsnda-alnan-kararlar.html>

37 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/CBI-governor-thanks-Iraq-s-premier-for-approving-the-dinar-revaluation>

38 <https://www.iraq-businessnews.com/2023/02/07/russian-visit-strengthens-ties-with-iraq/>

39 <https://www.basnews.com/en/babat/794818>

Başbakan Mali Müşaviri Mazhar Muhammed Salih, Irak'ın dış rezervlerinin 115 milyar dolara ulaştığını ve ülkenin yaklaşık 20 aylık ithalat ihtiyacını karşıladığını söyledi. Salih, Irak hükümetinin son dönemde ABD dolarının Irak dinarı karşısındaki kurunda değişiklik yapma kararı almasının, döviz rezervlerinin mevcudiyetini desteklediğini belirtti.⁴⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Başbakanı Sudani, daha önce maaşları durdurulan siyasi tutuklu olan göstericilerin taleplerine yanıt olarak, onlarla görüşmek ve şikayetlerini dinlemek için ilgili departmanlardan uzmanlaşmış bir heyet görevlendirdi. Başbakan Sudani, yasal olarak çözülene kadar çözülmemiş adli işlemler için askıya alınan maaşların ödenmesine karar verdi. Ayrıca direktifler arasında, mağdurlara, yargı yoluyla karara bağlanan işlemler için kanuni temyiz yolları tüketildikten sonra yeniden yargılama talebinde bulunma hakkı verildiğine vurgu yapıldı.⁴¹

Irak Kızılayının Türkiye'deki enkaz çalışmalarına katılmak üzere bir ekip göndereceği ve Suriye'ye 60 tonluk insani yardım ve tıbbi malzeme ulaştırılacağı duyuruldu. Ortadoğu'dan 12'si Arap ülkesi olmak üzere toplam 14 ülke, Kahramanmaraş merkezli, 10 ili etkileyen 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki depremlerin etkilerinin hafifletilmesi için Türkiye'ye arama, kurtarma ve insani yardım ekipleri göndereceklerini duyurmuştu.⁴² Irak'tan insani yardım taşıyan yüzlerce aracın Suriye'ye ulaştığı belirtildi. Gıda maddeleri taşıyan araç ve kamyonların Irak ile Suriye arasındaki el-Kaim (Elbu Kemal) sınır kapısından geçerek Halep'e hareket ettiği belirtildi.⁴³

40 <https://www.iraqnews.com/iraq/iraqs-foreign-exchange-reserves-rise-to-115-billion-usd/>

41 <https://ina.iq/turkmen/37501-babakan-siyasi-tutuklu-olan-gostericilerle-ilgili-yonerge-yaynlad.html>

42 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/orta-dogu-ulkelerinden-turkiyeye-destek-icin-hava-koprusu/2809216>

43 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Vehicles-carrying-humanitarian-aid-enter-Syria-through-Al-Bukamal>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

9 Şubat Çarşamba günü Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başbakanı Mesrur Barzani, Kadiri tarikatının Kesnizani kolunun lideri Şeyh Nehro Kesnizani ile bir araya geldi. Görüşmede IKBY ve Irak'taki genel durumla IKBY'deki birlikte yaşam kültürü ele alındı.⁴⁴ Kesnizani'nin ziyaretinin Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) arasında arabuluculuk yapmasıyla ilişkili olduğu aktarıldı. Bu bağlamda Barzani ile görüşmeden önce Kesnizani'nin KYB yetkilileriyle görüştüğü iddia edildi.⁴⁵

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefonda görüşen IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, IKBY'nin deprem konusunda Türkiye'ye yardım etmeye hazır olduğunu ifade etti. Ayrıca Barzani, Çavuşoğlu ile yaptığı telefon görüşmesinde, depremde hayatını kaybedenlerin ailelerine taziyelerini ileterek yaralılara acil şifalar diledi. Çavuşoğlu ise IKBY'nin yardımları ve iyi temennileri için teşekkür etti.⁴⁶

Türkiye'de meydana gelen deprem nedeniyle Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile KDP lideri Mesut Barzani telefonda görüştü. Barzani'nin ofisinden yapılan açıklamaya göre Cumhurbaşkanı Erdoğan, Barzani'ye ve IKBY'ye, Türkiye'de meydana gelen depremde hayatını kaybedenlerin ailelerine taziyelerini ilettikleri, acılarını paylaştıkları ve yardımda buldukları için teşekkür etti. Öte yandan deprem gününde IKBY hükûmetiyle Barzani Yardım Vakfı tarafından Türkiye'ye kurtarma ve sağlık ekipleri gönderilirken IKBY'de faaliyet yürüten çok sayıda sivil toplum kuruluşunun yardım kampanyası başlattığı ve bu kampanyaların devam ettiğinin altı çizildi.⁴⁷

IKBY'de faaliyet gösteren bir siyasi parti tarafından yapılan ankete göre, Yeni Nesil Hareketi'nin (YNH) seçimlerde IKBY'nin ikinci gücü olacağı iddia edildi. Anket sonuçlarında KDP'nin sandalye sayısının azalacağı öngörülürken KYB'nin IKBY'nin üçüncü gücü olacağını belirtildi. Diğer yandan Bwar News sitesinde yayımlanan haberde "ABD'li bir anket şirket tarafından yapılan anket sonuçlarına göre seçim yapılması durumunda çoğu seçmen tarafından sandıkların boykot edileceği" yönünde bir açıklama yapıldı. Anket sonuçlarında, "tek bölge sistemi veya çoğul bölge sistemi ile yapılacak seçimde YNH dışında IKBY'de bulunan bütün siyasi partilerin oy oranının azalacağı" ifade edildi.⁴⁸

• Güvenlik

Süleymaniye asayışı, Çemçemal ilçesinde çok sayıda sivilin ve güvenlik güçlerinin öldürülmesinden sorumlu terör örgütü IŞİD'e bağlı sekiz kişilik bir hücrenin çökertildiğini duyurdu.

44 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/231166> - سه‌رۆکی-حکومت-پیشوازی-له-شینج-نه‌ه‌رۆ-شینج-محمد-مه‌د-که‌سن‌زانی-ده‌کات

45 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=4941>

46 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0702202314>

47 <https://balkesh.com/kurdistan/32446/>

48 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=4910>

Yapılan açıklamaya göre, asayiş güçlerinin başlattığı soruşturma kapsamında ortaya çıkan deliller doğrultusunda Irak mahkemeleri tarafından haklarında “terör yasası” çerçevesinde yakalama kararı çıkartılan sekiz kişi tutuklandı. İlgili zanlıların 2004 yılında el-Kaide’ye katıldığı ve örgütün eylemlerinde yer aldığı aktarıldı.⁴⁹

• Ekonomi

Sharpress sitesinin haberine göre, Irak hükûmetinin borç olarak aylık 200 milyar dinarı (yaklaşık 133 milyon dolar) IKBY’ye göndermeye hazır olduğu ancak IKBY yetkilileri tarafından bu önerinin kabul edilmediği belirtildi. İlgili haberde “Erbil yetkilileri borca ihtiyacı olmadığını vurgulayarak 12 Aralık 2022 tarihinde alınan kararın uygulanmasını talep etti” ifadesi yer aldı. 12 Aralık 2022 tarihinde Irak Bakanlar Kurulu tarafından 2022’nin Kasım ve Aralık ayları için 400 milyar dinarın IKBY’ye gönderilmesi kararı alındı fakat Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM) tarafından 25 Ocak’ta alınan karar nedeniyle Irak Bakanlar Kurulunun aldığı karar uygulanamadı.⁵⁰

6 Şubat’ta Türkiye ve Suriye’de meydana gelen deprem nedeniyle IKBY’de yardım kampanyaları başlatıldı. IKBY Bakanlar Kurulu toplantısında da yardım kampanyaları kararı ele alındı. 8 Şubat’ta gerçekleşen toplantıdan sonra, Türkiye ve Suriye’deki deprem mağdurlarına yardım için büyük bir kampanya başlatıldığı duyuruldu. Bakanlar Kurulu bu amaçla valiliklere ve ilçe bağımsız idarelerine gerekli adımların atılması için çağrıda bulundu.⁵¹ Öte yandan IKBY’de faaliyet yürüten Behteveri, Halepçe Serveri Yardımlaşma Derneği, Hana ve İnsani Rabita gibi yardım kuruluşları tarafından Erbil, Süleymaniye, Halepçe ve Duhok’ta yardım kampanyası başlatıldı. Yardımların yatak, battaniye, soba ve gıda maddeleri gibi malzemelerden oluştuğu belirtildi.⁵² Ayrıca Barzani Yardım Vakfının deprem bölgelerine ek yardımlar kapsamında 200 kişilik kurtarma ekibi, 30 ambulans, 45 doktor ve 40 araçlık bir yardım konvoyu gönderdiği kaydedildi.⁵³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Türkiye ve Suriye’de meydana gelen deprem nedeniyle hayatını kaybedenler için IKBY’deki 3500 camide gıyabi cenaze namazı kılındı. Erbil’in en büyük camisi olan Celil Heyat Camisi’ndeki namaza Vakıflar ve Diyanet İşleri Bakanı Piştivan Sadık, Erbil Valisi Ümit Hoşnav ile çok sayıda hükûmet yetkilisi ve vatandaş katıldı.⁵⁴

49 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/195130>

50 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=213581>

51 <https://www.dengiamerika.com/a/6956309.html>

52 <https://www.aa.com.tr/ks/tor-kiya-denz-gay-midiyayi-kord-sat-kemipini-haukari-lyqew-maowan-iyom-melmer-zy-tor-kiya-ir-aggayand>

53 <https://bcf.krd/ku/hewal/27343/2023/>

54 <https://www.peyam.net/Details/37246>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

6 Şubat tarihinde Türkiye’de meydana gelen depremin ardından Türkiye’ye destek ileten ilk bölgelerden biri de Körfez bölgesi oldu. Suudi Arabistan ve BAE başta olmak üzere tüm Körfezli ülkelerden Türkiye’ye yardım amacıyla faaliyetlerin gerçekleştirildiği bilinmektedir. BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid tarafından Türkiye ve Suriye’deki depremzedeler için “Cesur Şövalye-2” adı altında bir yardım kampanyası başlatıldı. Yardım kampanyası başlatan bir diğer ülke de Umman oldu. Umman Sultanı Heysem bin Tarık tarafından yayımlanan bildiriye Umman Savunma Bakanlığına tabi personelin Türkiye’deki depremzedelere yardımda bulunabilmek amacıyla destek olarak iletiliği bildirildi. Benzer durumun akabinde Suudi Arabistan ve Bahreyn’den de geldiği bilinmektedir.⁵⁵

• Ekonomi

Körfez ülkeleri arasında Türkiye’ye ekonomik ve maddi yardımda bulunan ilk ülkelerden birisi BAE oldu. 7 Şubat tarihinde BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid tarafından yapılan açıklamada, BAE’nin Türkiye ve Suriye için 100 milyon dolar bağışladığı açıklandı.⁵⁶

Benzer yardımda bulunulacağına söz veren bir diğer ülke de Suudi Arabistan oldu. Suudi Arabistan Kraliyeti, halk tarafından başlatılan kampanya sonucunda toplanan bağış miktarını hem Türkiye’ye hem de Suriye’ye ileteceğini bildirdi. Kral Selman Yardım Merkezi-KSrelief” müessesesinde “Sahem” platformu üzerinden açılan bağış kampanyasında son olarak 12 Şubat tarihinde yapılan açıklamada Suudi Arabistan halkı tarafından toplanan bağış miktarının 288 milyon riyale ulaştığı açıklandı. Bağışların sona erdiği günde anında ilgili makamlara iletileceği söylendi.⁵⁷

Benzer halk yardım kampanyası başlatan bir diğer ülke de Kuveyt oldu. Kuveyt tarafından 11 Şubat saat 12.00’de, “Kuveyt Yanınızda” adı altında başlatılan kampanyada ilk 3 saatte 3 milyon dinarın toplandığı görüldü. Gün sonunda ise bu miktarın 20 milyon dinarı aştığı öğrenildi. Bir gün öncesinde ise Kuveyt’in Türkiye ve Suriye için 30 milyon dolar bağışta bulunduğu bildirildi.⁵⁸

Yarımda bulunan bir diğer ülke ise Katar oldu. Katar Emiri Temin bin Hamed Al Sani tarafından başlatılan kampanyada son olarak 50 milyon riyalin toplandığı bilgisi paylaşıldı. Bunun yanı sıra iki ülke arasında açılan hava yardımı koridoru sayesinde tonlarca tekstil ve gıda yardımının iletiliği bilinmektedir.⁵⁹

55 <https://www.alkhaleej.ae/2023-02-11/الفارس-الشهم-2-تستعد-لافتتاح-المستشفى-الميداني-بغازي-عنتاب-التركية-أخبار-من-الإمارات/>

56 <https://middle-east-online.com/مساعداً-ب-100-مليون-دولار-من-الإمارات-إلى-سوريا-وتركيا/>

57 <https://sahem.ksrelief.org/Pages/ProgramDetails/f5ceca02-17a7-ed11-b84b-005056ac5a6e>

58 <https://www.alraimedia.com/article/1627645/مخيمات-أخبار-محلية-207-مليون-دينار-حصيلة-الكويت-بجانبيكم-لدم-متضرري-الزلازل/>

59 <https://www.aa.com.tr/ar/الدول-العربية/الكويت-426-مليون-دولار-جملة-تبرعات-لضحايا-الزلازل/>

• Siyaset

Körfez'in siyaset gündemi ise aynı şekilde Türkiye'de meydana gelen depremle ilgili oldu. Deprem günü itibarıyla başta KİK'in Yeni Genel Sekreteri Casim el-Bideyvi olmak üzere tüm Körfezli liderlerden Cumhurbaşkanı Erdoğan'a taziye mesajlarının iletildiği görüldü. Erdoğan ile telefon görüşmesi gerçekleştirenler ise sırasıyla BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid, Katar Emiri Temim bin Hamed, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz, Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman, Umman Sultanı Heysem bin Tarık ve Kuveyt Veliht Emiri Mişal es-Sabah oldu. Taziye mesajları yollayanlar ise Kuveyt Emiri Nevvaf es-Sabah ve Bahreyn Kralı Hamed Al Halife oldu.⁶⁰

Diğer yandan, Kuveyt Dışişleri Bakanı Salim bin Abdullah es-Sabah'ın Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt ile Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve taziye mesajlarını iletildiği öğrenildi. Bununla birlikte Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdülhatif ez-Ziyani'nin, Bahreyn'deki Türk Büyükelçiliği binasına resmî ziyaret gerçekleştirerek Büyükelçi Esin Çakıl'a taziye mesajlarını ilettili.⁶¹

60 <https://www.alarabiya.net/saudi-today/2023/02/07/الملك-سلمان-وولي-العهد-يوجهان-بتقديم-مساعدات-عاجلة-لتركيا-وسوريا>

61 <https://alwatannews.net/Bahrain/article/1050596/وزير-الخارجية-يقدم-تعازي-البحرين-في-ضحايا-زلزال-جنوب-تركيا/>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta on iki temel konu ön plana çıkmaktadır.

Bu kapsamda öne çıkan ilk gelişme, Fas ve İspanya'nın Cebelitarık Boğazı Tünel Projesini yeniden başlatıyor olmasıdır. İspanyol La Razon gazetesinin haberine göre, İspanya ve Fas, iki ülkeyi Cebelitarık Boğazı altından birbirine bağlayacak 40 kilometrelik tünelin inşası için yeni adımlar atmaktadır. Haberde İspanya Ulaştırma Bakanı Raquel Sanchez'in 1979 yılından bu yana devam eden proje çalışmalarına iki ülkenin ivme kazandıracağını söylediği aktarıldı. Projenin, Sanchez ile Faslı mevkidaşı Nizar Baraka arasındaki görüşme sırasında yeniden canlandırıldığı bildirildi. İki ülke arasında geçtiğimiz günlerde gerçekleştirilen üst düzey görüşmede bir araya gelen ikili, proje için çalışmaları yeniden harekete geçirdi.⁶²

İkinci gelişme, Fas, Türkiye ve Tunus'un, Moskova'nın enerji ihracatını yeniden yönlendirme stratejisinin bir parçası olarak Rusya'dan 346.000 ton düşük kükürlü dizel alacak olmasıdır. Avrupa Birliği'nin (AB) Rus enerji ürünlerine yönelik tam ambargosu 5 Şubat Pazar günü yürürlüğe girerken, birbirine yakın raporlar Rusya'nın Baltık Denizi'ndeki Primorsk Limanı üzerinden Fas, Türkiye ve Tunus'a yaptığı enerji ihracatını artırmayı planladığını göstermektedir. Rusya, tedarikini Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya yönlendirmeyi planladığını duyurdu. AsumeTech raporunda yer alan Refinitiv Eikon verilerine göre Rusya, duyurudan bu yana Fas, Türkiye, Gana, Senegal, Libya, Fildişi Sahili ve Uruguay'a olan tedarikini artırdı. Aynı rapor, Rusya'nın şubat ayında Primorsk Limanı'ndan 1,7 milyon tondan fazla dizel ihraç etmeyi planladığını belirtmektedir.⁶³

Üçüncü gelişme, 10 Şubat Cuma günü, yerel medyanın, Rabat ve Paris arasında yaşanan diplomatik kriz ortamında, Fas'ın Fransa büyükelçisinin görevinin halefi atanmadan sona erdiğini duyurması oldu. Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, "Kraliyetin talimatları doğrultusunda, Sayın Muhammed Benchaâboun'un, Majestelerinin Fransa Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak görevine 19 Ocak 2023 tarihi itibarıyla son verilmesine karar verilmiştir" şeklinde açıklama yapıldı. Hespess medyasına göre Faslı diplomatın Fransa'daki görevi, Avrupa Parlamentosunun Fas hükûmetini basın özgürlüğünü korumaya çağırarak bir karar kabul ettiği gün sona erecektir. Fas hükûmetinden ifade ve basın özgürlüğüne saygı göstermesini ve tüm gazetecilere yönelik tacizi durdurmasını talep eden bağlayıcı olmayan bir karar 19 Ocak'ta Avrupa Parlamentosu tarafından ezici bir çoğunlukla onaylandı.⁶⁴

62 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353895/morocco-spain-relaunch-gibraltar-strait-tunnel-project>

63 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353906/morocco-turkiye-tunisia-to-receive-over-300-000-tonnes-of-russian-diesel>

64 <https://www.africanews.com/2023/02/10/french-moroccan-diplomatic-ties-in-turmoil-ambassadors-mission-comes-to-an-end-amid-crisis/>

Dördüncü gelişme, Cezayir Başbakanı Eymen Benabderrahmane'nin, modern Cezayir'in inşası için kamu yönetiminin güncellenmesine ihtiyaç olduğunu açıklamasıdır. Cezayir Başbakanı Benabderrahmane 11 Şubat Cumartesi günü yaptığı açıklamada, Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun'un modern bir Cezayir'in inşasına yönelik programında yer alan yüksek hedeflere ulaşmanın modern bir kamu yönetimini gerektirdiğini belirtti. Başbakan, Millî İdare Okulunun (ENA) "Bağımsızlığın 60. Yıl dönümü" başlıklı 51. sınıfının mezuniyet töreninde yaptığı konuşmada, her fırsatta öneminin altını çizmekten asla vazgeçmeyen cumhurbaşkanının programındaki hedeflere ulaşılmasının, "kamu hizmetini önceliklerinin merkezine yerleştiren ve sistemlere, prosedürlere ve bireylerin otoritesine bağlılık mantığına dayalı bürokratik yaklaşımı terk ederek performansı ve sonuç elde etme yükümlülüğünü güçlendiren ve kurumsal ve bireysel inisiyatifleri serbest bırakan bir model lehine modern bir kamu yönetimi" gerektirdiğini ifade etti.⁶⁵

Beşinci gelişme, Tunus dışişleri bakanının Sudan'da imzalanan Çerçeve Anlaşması'ndan memnuniyet duyduğunu açıklamasıdır. 6 Şubat Pazartesi günü Dışişleri, Göç ve Yurtdışındaki Tunuslular Bakanı Osman Jerandi, ülkedeki çatışmalara son verecek, Sudan'ın toprak bütünlüğünü ve ulusal egemenliğini koruyacak ve halkına barış, güvenlik ve refahı geri getirecek şekilde uzun vadeli barış ve istikrarı sağlama çabalarında Tunus'un Sudan ile dayanışmasını bir kez daha teyit etti. Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, dışişleri bakanı, Sudanlı tarafların geçtiğimiz aralık ayında siyasi çözüme yönelik net özellikleri ve hedefleri olan bir yol haritasını temsil eden çerçeve anlaşmayı imzalamalarını memnuniyetle karşıladı. Jerandi, yeni geçiş döneminin görüşlerin yakınlaşması ve Sudan'daki siyasi krize kapsamlı, kalıcı ve barışçıl bir çözüm bulunmasıyla sonuçlanacağı umudunu dile getirdi.⁶⁶

Altıncı gelişme, Mısır'ın gündeminde aracılık ettiği Sudanlılar arası konferansın Kahire'de devam etmesidir. Bir dizi tartışmalı konunun ele alınacağı Sudanlılar arası diyalog konferansı 2 Şubat Perşembe günü Kahire'de başladı ve konferansa en az 75 Sudanlı siyasi temsilci katıldı. Mısır hükümetinin aracılık ettiği ve 8 Şubat'ta sona erecek olan konferansa ABD, Avrupa Birliği, Güney Sudan ve Arap Birliğinden çok sayıda diplomatın yanı sıra siyasi partiler, hareketler, sivil toplum örgütleri, yerinden edilmiş kişiler ve mültecilerle yerel yönetimleri temsil eden çeşitli Sudanlı elitler katılmaktadır. Minni Minawi liderliğindeki Sudan Kurtuluş Hareketi (SLM-MM) lideri Noureldayim Taha'ya göre, geçiş yönetiminin kurulması, anayasal düzenlemeler, siyasi bir deklarasyon ve geçiş sonrası konular ele alındı.⁶⁷

Yedinci gelişme, Dibebe'nin, küresel petrol şirketlerini Libya'da çalışmaya devam etmeye çağırmasıdır. Libya Maliye Bakanı Halid el-Mabrouk, Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC)

65 <https://www.horizons.dz/english/archives/8225>

66 <https://www.zawya.com/en/economy/north-africa/foreign-minister-renews-tunisian-solidarity-with-sudan-after-signing-of-framework-agreement-to-end-stalemate-y6lmmgji>

67 <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/egyptian-brokered-inter-sudanese-conference-underway-in-cairo>

tarafından İstanbul'da düzenlenen "Petrol ve Gaz Sektörünün Desteklenmesi" forumunun açılışında yaptığı konuşmada, Libya Başbakanı Abdulhamid Dibeybe adına açıklamalarda bulundu. Konuşmasında, Dibeybe'nin küresel petrol şirketlerini mevcut istikrar durumu göz önüne alındığında Libya'daki faaliyetlerine devam etmeye çağırdığını belirtti. Libya'dan gelen katılımcılar arasında Libya Merkez Bankası, Denetim Bürosu, bazı bakanlar ve Libya Yatırım Otoritesi yer aldı. İtalya'dan Eni, Fransa'dan Total, ABD'den ConocoPhillips, İspanya'dan Repsol, Avusturya'dan OMV ve Almanya'dan Wintershall'a ek olarak, sektörde faaliyet gösteren yerel şirketlerden de Zueitina, Al-Waha, Arabian Gulf, Acacus, Mellitah, Sarir, Harouge ve El-Mabrouk toplantıda yer aldı.⁶⁸

Sekizinci gelişme, 5 Şubat Pazar günü Libya'da Millî Birlik Hükûmeti (MBH) Başbakanı Abdulhamid Dibeybe'nin, BM Libya temsilcisi Abdoulaye Bathily ile görüşmesidir. İki taraf görüşmeleri sırasında seçimlerin mümkün olan en kısa sürede yapılması için çeşitli önerileri görüştü. Dibeybe ve Bathily, seçimleri mümkün kılacak diğer pratik adımlara odaklanabilmek için anayasal zeminin hazırlanması gerektiğini vurguladı. Ayrıca görüşmede kalkınmanın istikrardaki rolü ve bu kalkınmanın adil dağılımı ve önceliklendirilmesi konuları da ele alındı.⁶⁹

Dokuzuncu gelişme, Libya Adalet Bakanı Halima İbrahim'in, Tunus'un Libya Büyükelçisi El-Esad el-Ajili ile adli ve hukuki alanlarda iş birliği olanaklarını görüşmesidir. Millî Birlik Hükûmeti tarafından yapılan açıklamada, iki tarafın Libya ve Tunus arasında imzalanan mutabakat zaptı ve anlaşmaların etkinleştirilmesi konusunu ele aldıkları belirtildi. Ayrıca her iki ülkenin çıkarlarına hizmet edecek şekilde yardım ve deneyim alışverişinde bulunmanın yanı sıra daha fazla yakınlaşma için çabaları birleştirme mekanizmalarını da gözden geçirildi.⁷⁰

Onuncu gelişme Sudan'da İsrail ile normalleşme sürecinin protesto edilmesidir. 6 Şubat Pazartesi günü İsrail dışişleri bakanının geçen hafta yaptığı sürpriz ziyaretin ardından çok sayıda Sudanlı başkent Hartum'da İsrail ile diplomatik ilişkileri protesto etmiştir. Pazartesi günkü protesto, İsrail Dışişleri Bakanı Eli Cohen'in Sudanlı yetkililerle Hartum'da yaptığı görüşmenin ve iki ülkenin ilişkileri normalleştirdiğini ve bir "barış anlaşmasına" doğru ilerlediğini açıklamasının ardından geldi. Sudanlı protestocular, Sudan askerî lideri Abdulfettah el-Burhan'ı "ihanet" etmekle suçlayan pankartlar taşıırken İsrail ile "normalleşme yok" sloganları attılar.⁷¹

On birinci gelişme, 8 Şubat Çarşamba günü Hartum'da Batılı diplomatlarla bir araya gelen Egemenlik Konseyi Başkanı Abdulfettah el-Burhan'ın siyasi çerçeve anlaşmasına bağlılığını

68 <https://libyaobserver.ly/economy/pm-dbeibah-urges-global-oil-companies-resume-work-libya>

69 <https://guardian.ng/news/ndlea-seizes-75-75kg-skunk-from-canada/>

70 <https://libyaobserver.ly/inbrief/libya-tunisia-discuss-cooperation-judicial-field>

71 https://www.voafrika.com/a/sudanese-protest-over-proposed-israel-deal/6950317.html?utm_source=divr.it&utm_medium=twitter

bir kez daha teyit etmesidir. İktidarın sivillere geri verilmesini öngören anlaşmayı reddetmelerinin ardından Burhan ve ordu liderliğindeki konseyin üyeleri Şemseddin Kabbaşi, son üç gün içinde Çerçeve Anlaşması'ndan ellerini çekebileceklerini söyleyerek sürece daha fazla aktörün dâhil edilmesi gerektiğine işaret etti. El-Burhan ve yardımcısı Muhammed Hamdan Dagalo çarşamba günü ABD, İngiltere, Avrupa Birliği, Fransa, Almanya ve Norveç'ten özel temsilcilerden oluşan bir heyetle bir araya gelerek 5 Aralık 2022 tarihli anlaşmaya bağlılıklarını teyit ettiler.⁷²

On ikinci gelişme 9 Şubat Perşembe günü Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Hartum'da Sudanlı yetkililerle bir araya gelmesi ve Afrika ülkesine yönelik uzun süredir devam eden BM yaptırımlarının kaldırılması talebini destekleme sözü vermesidir. Lavrov ve Hartum Dışişleri Bakan Vekili Ali el-Sadık düzenledikleri basın toplantısında "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından uygulanan yaptırımların kaldırılması çabalarında Sudan tarafının yanındayız" dedi. Sadık, iki ülkenin Birleşmiş Milletler nezdinde iş birliği yapması ve Güvenlik Konseyinde reform yapılması için zorlaması gerektiğini vurguladı. Görüşmenin ardından yaptığı açıklamada Lavrov, Sudan ile Rusya'nın iş ve yatırım alanlarında iş birliği yaptığını belirtti.⁷³

• Ekonomi

Kuzey Afrika'daki ekonomi gelişmeleri incelendiğinde bu hafta on üç temel konu ön plana çıkmaktadır.

Birinci gelişme, Fas ve Moritanya'nın, 4 Şubat Cumartesi günü Agadir'de balıkçılık sektöründeki paydaşları bir araya getiren 6. Halieutis Fuarı'nda balıkçılık araştırmalarında iş birliğine ilişkin bir protokol imzalamasıdır. İmza törenine Fas Tarım ve Balıkçılık Bakanı Muhammed Sadiki ile Moritanya Balıkçılık ve Denizcilik Ekonomisi Bakanı Muhammed Abidine Mayif başkanlık etti. Anlaşma, Fas Ulusal Balıkçılık Araştırma Enstitüsü (INRH) ile Moritanya Oşinografik Araştırma ve Balıkçılık Enstitüsü (IMROP) arasındaki iş birliğini geliştirmeyi amaçlıyor.⁷⁴

İkinci gelişme, İspanyol La Razon gazetesinin haberine göre, İspanya ve Fas'ın, iki ülkeyi Cebelitarık Boğazı altından birbirine bağlayacak 40 kilometrelik tünelin inşası için yeni adımlar atmasıdır. İspanya Ulaştırma Bakanı Raquel Sanchez'in 1979 yılından bu yana devam eden proje çalışmalarına iki ülkenin ivme kazandıracağını söylediği aktarıldı. Projenin, Sanchez ile Faslı mevkidaşı Nizar Baraka arasındaki görüşme sırasında yeniden canlandırıldığı bildirildi. İki ülke arasında geçtiğimiz günlerde gerçekleştirilen üst düzey görüşmede bir araya gelen ikili, proje için çalışmaları yeniden harekete geçirdi.⁷⁵

72 <https://sudantribune.com/article270617/>

73 <https://www.africanews.com/2023/02/09/russias-lavrov-backs-sudan-bid-to-lift-un-sanctions/>

74 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353887/morocco-mauritania-to-improve-collaboration-in-fisheries-research>

75 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353895/morocco-spain-relaunch-gibraltar-strait-tunnel-project>

Üçüncü gelişme, Fas'ta Alman Ticaret ve Sanayi Odası tarafından paylaşılan verilere göre, Fas-Almanya ticaret hacminin 2022'de 4,9 milyar avroya ulaşmış olmasıdır. Oda, "2022, şimdi yeni bir boyut kazanan Fas-Almanya ekonomik iş birliği için belirleyici bir kilometre taşı işaret ediyor" dedi. Yeni veriler, Fas'ı Almanya'nın ekonomik ortakları arasında dünya sıralamasında 57. sıraya yerleştirdi. Fas, sıralamada sırasıyla 58 ve 62. sırada yer alan Tunus ve Cezayir'in önünde yer aldı.⁷⁶

Dördüncü gelişme, Fransa'nın Rabat-Paris ikili ilişkilerini etkileyen diplomatik gerilim devam ederken Fas ile ticari iş birliğini takdir etmesidir. 8 Şubat Çarşamba günü, Fransa'nın Rabat Büyükelçiliği, Fransa'nın 2022'deki dış ticareti hakkında Avrupa ve Dışişleri Bakanı Delegates Olivier Becht tarafından yakın zamanda sunulan yeni istatistiklerin bir parçası olarak Fas-Fransa ticaret iş birliğine ilişkin verileri yayımladı. Verilere göre Fas ile Fransa arasındaki ticaret 2022'de %24 artarak 12,4 milyar euroya ulaştı. Yeni veriler hakkında yorum yapan Fransız büyükelçiliği, yeni verilerin iki ülke arasındaki "ortaklığın gücünü" yansıttığını söyledi.⁷⁷

Beşinci gelişme, İspanyol medyasına göre, Fas'ın Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG) ithalatının Haziran 2022'den bu yana katlanarak artması ve Ocak 2023'te 536 Gigawatt saat (GWh) gaz üretimine ulaşmasıdır. Cezayir'in Ekim 2021'de Fas üzerinden İspanya'ya akan Mağrip-Avrupa Gaz Boru Hattı üzerinden Avrupa'ya gaz ihracatını durdurma kararının ardından Fas, enerji güvenliğini sağlamak için 2022'de LNG ithalatına geçti. Şubat 2022'de Fas, LNG ithal etmenin daha yüksek maliyetine rağmen LNG pazarına gireceğini duyurdu.⁷⁸

Altıncı gelişme, ReNew Energy Global ve Engineers India dâhil olmak üzere birçok Hintli enerji şirketinin, Fas dâhil olmak üzere Afrika ve Ortadoğu'da yeni hidrojen fırsatlarını ve enerji projelerini keşfetmeye ilgi duyduklarını ifade etmeleridir. ReNew Energy'nin yöneticisi Sumant Sinha, Bloomberg ile yaptığı bir röportajda, şirketinin Fas'ta yeşil hidrojen ve metanol üretme olasılıkları üzerinde çalıştığını belirtti.⁷⁹

Yedinci gelişme, Tunus'un Afrika pazarlarına girmek için iki ülke arasındaki ortaklık ve entegrasyon fırsatlarını araştırarak özel bir programın parçası olarak önümüzdeki mart ayında Libya'ya bir ekonomik heyet göndereceğini duyurmasıdır. Tunus İhracatı Teşvik Merkezinden 7 Şubat Salı günü yapılan açıklamada, ekonomik misyonun Libya'lı ekonomik aktörlerle 6 ve 7 Mart tarihlerinde Trablus'ta doğrudan görüşmeler yapmayı hedeflediği belirtilerek, inşaat firmaları, genel müteahhitlik, sağlık, ambalaj ve dış ticaret firmalarının yanı sıra misyonun gıda endüstrileri alanında çalışan bir grup şirketi içerdiği eklendi. Merkez, "Uluslararası

76 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353913/germany-morocco-trade-volume-reaches-euro-4-9-billion>

77 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353962/france-touts-trade-partnership-with-morocco-amid-tensions>

78 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353990/moroccos-lng-imports-from-spain-spike-in-2023>

79 <https://www.morocoworldnews.com/2023/02/353972/indias-renew-energy-global-eyes-moroccos-green-hydrogen-market>

Pazarlara Erişim İçin Tunus ve Libya Arasında Ortaklık ve Ekonomik Entegrasyon” konulu bir ekonomik forum düzenlenmesine ek olarak, misyona katılmak isteyen her kurum için özel bir program önerdi. Misyonun programında Tunus, Libya ve Afrika kurumlarını bir araya getiren üçlü anlaşmalarla birlikte saha ziyaretleri de bulunmaktadır.⁸⁰

Sekizinci gelişme, Tunus hükûmetinin Tunuslu firmaların reform çağrılarının ardından 8 Şubat Çarşamba günü, uluslararası ticaret anlaşmalarını kolaylaştırmaya yardımcı olacağını söylediği yeni bir döviz tasarısı üzerinde görüşmelere başlamasıdır. Hükûmet, tasarıyla ilgili müzakerelerin ardından çarşamba günü yaptığı açıklamada, “Tunus, döviz kuru sistemini modernize etmek ve finansal ilişkileri dış dünyayla tam bir liberalleşmeye doğru kademeli olarak serbestleştirmek istiyor” dedi.⁸¹

Dokuzuncu gelişme, Dünya Bankası İcra Direktörleri Kurulu, Tunus’a küçük ve orta ölçekli işletmeleri finanse etmek için 120 milyon dolarlık bir krediyi onaylamasıdır. Dünya Bankasına göre kredi, uygun küçük ve orta ölçekli işletmelere (KOBİ) kredi vermek için Tunuslu kurumları finanse etmeyi amaçlıyor. Dünya Bankası Tunus Yetkilisi Alexandre Arrobbio, “KOBİ’ler Tunus ekonomisinde kilit bir rol oynuyor. Covid-19 salgını ve Ukrayna’daki savaş, Tunus’ta KOBİ’lerin karşılaştığı zorlukları şiddetlendiren ve performanslarını ve finansal sağlıklarını zayıflatan makroekonomik dengesizliklere neden oldu” dedi. Arrobbio, “Bu proje ve diğer finans sektörü destek programları aracılığıyla Dünya Bankası, ortaklarımızla birlikte Tunus hükûmetinin toparlanma planına destek sağlamaya çalışıyor” ifadelerini kullandı.⁸²

Onuncu gelişme, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Samuel Warburg, ABD’nin Libya ile ekonomik ve petrol iş birliğiyle ilgilendiğini söylemesidir. Ayrıca Warburg, Libya’daki önceliğin petrol gelirlerinin şeffaf bir şekilde yönetilmesi olduğunu doğruladı. Warburg, Sada Ekonomi Gazetesi’ne yaptığı açıklamada, “Bu şeffaflık önlemleri için öncelikli olan, harcamalara ilişkin bir anlaşma mekanizmasını ve gözetim ve hesap verebilirliği sağlamaya yönelik adımları içermesidir” diye ifade etti. Amerikalı diplomat, Libyalı tarafların bu tür bir mekanizmanın kurulmasına katkıda bulunma talebi olması durumunda ABD’nin teknik yardım sağlamaya hazır olduğunu doğruladı.⁸³

On birinci gelişme, Libya Petrol ve Gaz Bakanı Muhammed Oun’un, pazar günü Hollanda’nın Libya büyükelçisi ile yaptığı görüşmede, petrol ve gaz üretim oranlarının, petrol üretimi için bazı faktörlerin mevcut olması koşuluyla bu yılın sonuna kadar artırılacağını doğrulamasıdır. Petrol ve Gaz Bakanlığı Facebook sayfasından yaptığı açıklamada Oun, Hollanda büyükelçisine, gerekli çabalar ve yüksek verimlilikle ve uluslararası şirketlerle iş birliği içinde çalışarak önümüzdeki yıllarda üretimi 2 milyon varile çıkarma hedeflerine ulaşma olasılığı konusunda

80 <https://libyaobserver.ly/economy/tunisia-send-economic-mission-tripoli-march-quest-enter-african-markets>

81 <https://www.reuters.com/world/africa/tunisia-tackles-law-modernise-foreign-exchange-2023-02-08/>

82 <https://www.middleeastmonitor.com/20230211-world-bank-approves-120m-tunisia-loan/>

83 <https://libyaobserver.ly/inbrief/we-are-ready-help-libya-establish-transparent-management-oil-revenues-us-says>

güvence verdiğini söyledi. Kısa vadede ise 2023 yılı sonuna kadar üretimin artırılacağını belirtti.⁸⁴

On ikinci gelişme, Libya Demir ve Çelik Şirketinin, "Lady Divina" tankeriyle Arnavutluk'a 17.500 ton inşaat çeliği ihraç edeceğini duyurmasıdır. Şirkete göre, şirketin limanından yaklaşık 10.000 ton demir sevkiyatı yapılmaya başlandı. Şirketin pazarlama genel müdürü Walid Bleblo, yaptığı açıklamada, şirketin dış pazarlama departmanı ve bir dizi yabancı şirketin birkaç ülkeye 72.000 ton inşaat çeliği ihraç etmek için anlaştığını ve bu anlaşmanın ilk sevkiyatının beklendiğini belirtti.⁸⁵

On üçüncü gelişme, Libya Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhammed Al-Hawaij'in, Kahire'de düzenlenen Arap Birliği Arap Ekonomik ve Sosyal Konseyi toplantısına katılmasıdır. Arap ülkelerinin ekonomi, ticaret ve maliye bakanlarının katılımıyla gerçekleşen toplantı 111. oturumuna başladı. Al-Hawaij yaptığı açıklamada, Rusya-Ukrayna krizinden kaynaklanan gıda güvenliğinin zorluklarını ele aldı. Bölgede ekonomi ve ticaretle ilgili zorluklarla yüzleşmek için yoğun çabaların önemini vurguladı.⁸⁶

• Güvenlik

Kuzey Afrika'daki güvenlik gelişmeleri incelendiğinde bu hafta üç temel konu ön plana çıkmaktadır.

Bu kapsamda öne çıkan ilk gelişme, Libya Ulusal Birlik Güçleri Geçici Hükûmeti Genel Kurmay Başkanı Korgeneral Muhammed el-Haddad ile Birleşik Krallık Daimî Müşterek Kuvvet Karargâhı Komutanı Tümgeneral Jim Morris'in görüşmesi ile ilgilidir. Bu görüşmelerde Haddad ile Morris'in, "eğitim alanlarında ortak iş birliği ve destek" konularını ele aldığı bildirildi. İki ülke arasındaki ilişkilerin tekrar ele alındığı toplantıda Morris, ülkesinin çeşitli alanlarda askerî destek sağlamaya hazır olduğunu ve çeşitli eğitim programlarını koordine etmek için çalışmaların sürdüğünü teyit ettiği aktarıldı. Bunların dışında görüşmelerde, Terörle Mücadele Gücü, Sahil Güvenlik ve Libya Donanmasına destek yolları üzerine de görüşmeler yapıldı, bir dizi askerî iş birliği konusunun ele alındığı ifade edildi.⁸⁷

İkinci gelişme, Cezayir Ordusu ve Rus askerlerin ortak tatbikat yapmasıyla ilgilidir. Algeria Part'in haberine göre, 2023 Ocak ayının sonlarında 100 Rus askerinin Cezayir'deki Beşar eyaletinde tatbikat yaptığı açıklandı. Rus askerlerinin, Cezayir Ordusuna bağlı askerlerle ortak tatbikat gerçekleştirdikleri ve tatbikatların şubat ayı başına kadar devam ettiği belirtildi. Operasyonun gizlilik içinde yürütülmesinin nedeninin, haberlerin medyaya sızmasını önle-

84 <https://libyaobserver.ly/economy/libyas-oil-minister-confirms-gas-and-oil-output-will-increase-end-2023>

85 <https://libyaobserver.ly/economy/libyan-iron-and-steel-company-exports-reinforcing-steel-shipment-albania>

86 <https://libyaobserver.ly/inbrief/libya-takes-part-arab-economic-and-social-council-cairo>

87 <https://libyaupdate.com/haddad-discusses-with-british-defense-ministry-cooperation-in-military-training-and-consultancy/>

mek olduğu söylendi. Cezayirli makamların ulusal güvenlik adına ülke mediasından bilgi saklamasının nedeninin pek çok kişi tarafından Cezayir'in Rusya ile yakınlaşmasından dolayı Batılı müttefiklerini rahatsız etmekten kaçınması olduğuna dikkat çekildi.⁸⁸

Üçüncü gelişme, Güney Sudan ve Kenya arasında yaşanan sınır anlaşmazlıkları ile ilgilidir. Güney Sudan Çarşamba günü Kenya'nın Juba Büyükelçisi Samwel Nandwa'yı, toprak ihlali iddiaları nedeniyle çağırdığı aktarıldı. Güney Sudan Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Juba'nın Nairobi ile sınır anlaşmazlığını çözmesi noktasında diplomatik girişimlerde bulunacağı belirtildi. Çarşamba günü ortak sınırlarda Toposa ve Turkana toplulukları arasında yaşanan çatışmalar nedeniyle bir araya gelen Güney Sudan Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanı Hon Mayiik Ayii Deng ve Kenya'nın Güney Sudan Büyükelçisi Samuel Nadwa, ortak endişeleri ve sınırları ele aldıkları aktarıldı. İki ülkenin yaklaşık 14 bin kilometrekarelik ve seyrek bir nüfusa sahip "İlemi Üçgeni"nde büyük ölçüde belirlenmemiş sınırlara sahip oldukları bilinmektedir.⁸⁹

88 <https://www.moroccoworldnews.com/2023/02/353989/russian-soldiers-carry-out-exercises-in-algeria>

89 <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/news/east-africa/south-sudan-protests-kenya-s-encroachment-4117146>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(6-12 ŞUBAT 2023)

• Yakınlaşma mı Mesafe mi: Deprem Suriye ile Türkiye Arasındaki İlişkileri Nasıl Etkileyecek?

Türkiye ve Suriye’de gerçekleşen depremin iki ülke ilişkileri bağlamında olası sonuçları Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “TASS” haber ajanslığında yayımlanan [“Yakınlaşma mı Mesafe mi: Deprem Suriye ile Türkiye Arasındaki İlişkileri Nasıl Etkileyecek?”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıya göre, söz konusu trajedi Türkiye ile Suriye’nin yakınlaşmasına zemin hazırlayabilir. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü Türk sektörü araştırmacısı Amur Hacıyev durumu şu şekilde yorumladı: “Doğu’da geleneksel olarak trajik olaylar insanları birleştirir ve sorunlarla birlikte mücadele etmelerine yardımcı olur. Bugün zaten bölgeler arasında hâkim olan atmosfer, devletler arasında belirli bir siyasi yakınlaşmanın ön koşullarını sağlıyor.” Uzmana göre, etkileşim başlangıçta ülkeler yerine bölgelerin liderleri arasında gerçekleşse bile bu gelişme devletlerarası arası düzeyde muhtemel siyasi değişimlere de yol açacaktır. Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Kiril Semyonov, doğal afetin lokalizasyonunun dikkate alınmasının büyük önem taşıdığını belirtti: “Söz konusu depremden Suriye muhalefetinin bulunduğu bölgeler büyük zarar gördü. Ortaya çıkan durum iki uçlu kılıca benziyor: Bölgelere yapılacak yardımlar, Türkiye ile Suriye’yi yakınlaştırabilir veyahut uzaklaştırabilir.” Uzmana göre, gelinen nokta itibarıyla durum Suriye muhalefetinin kontrolündeki bölgelerdeki felaketin sonuçlarının ortadan kaldırılması konusunda Şam’ın nasıl bir tavır alacağına bağlıdır.

• Batı ve KOEP: Yeni Koşullarda İran Nükleer Anlaşmasının Restorasyonu İçin Bir Şans Var mı?

Rusya Uluslararası Konseyi (RUİK) sayfasında [“Batı ve KOEP: Yeni Koşullarda İran Nükleer Anlaşmasının Restorasyonu İçin Bir Şans Var mı?”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarları Rusya Devlet Beşerî Bilimler Üniversitesi Modern Doğu ve Afrika Bölümü Doçenti Lana Ravandi-Fadai ve Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Moskova Devlet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü araştırma görevlisi Adlan Margoev, İran’ın Kapsamlı Ortak Eylem Planı’na dönüşü bağlamında görüşlerini aktarmıştı. Yazıda, Biden’in “İran nükleer anlaşması fiilen ‘öldü’ ancak ABD bu durumu kamuoyuna duyurmaya hazır değil” ifadelerinin yer aldığı videonun 2022’nin sonlarında internete sızmasına dair hatırlatma yapıldı: “Eylül ayından bu yana İran’da geniş çaplı protestolar yaşanıyor, dört protestocu idam edildi. Ülkenin İngiliz vatandaşlığına sahip savunma bakan yardımcısı casusluk yapmak suçlamasıyla idama mahkûm edildiğinde ise Londra, İran’ın nükleer programı konusundaki anlaşmaya ilişkin tutumunu gözden geçirdiğini duyurdu. Bu koşullar altında nükleer anlaşmayı yeniden canlandırmanın mümkün olup olmadığı soru işaretlerine yol açıyor.”

Uzmanlara göre İran, bölgedeki bağımsız politikasının temel ilkelerinden taviz vermeden hiziyle mücadelede pragmatik bir tavır sergilerse ve Batı ile nükleer program konusunda uzlaşmalar zemininde vatandaşların yaşam koşullarını iyileştirirse, KOEP'e dönebilir." Analistler, Rusya'nın İran ile ilgili ulusal çıkarlarının, enerji piyasasındaki fırsatçı rekabetten veya Batı ile çatışmadan daha büyük olduğu görüşünü savundu: "Bu bağlamda nükleer anlaşmanın yeniden canlanması Batı'ya bir cevap mahiyetinde de olabilir. Nitekim bu durum İran makamlarının nükleer silah geliştirme çabalarının yanı sıra muhaliflerin ülke aleyhine başlattıkları düşmanlık motivasyonunu azaltabilir." Ayrıca uzmanların öngörülerine göre, KOEP'in yeniden canlandırılması, Moskova'yı bölgede yeni bir çatışmanın içine çekilmekten kurtaracak ve ihtilafın diplomatik çözümüne ve güney komşusuyla tam iş birliği geliştirmeye odaklanmasına yol açacaktır.

• İran Muhalefeti Tahran'da İktidar Değişiminin Formülünü Arıyor

Sürgündeki İranlı muhalif liderlerinin bu hafta siyasi platform oluşturma nedeniyle Washington'da yapacakları genel kurul toplantısı Rusya basınında geniş yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 8 Şubat sayısında yayımlanan ["İran Muhalefeti Tahran'da İktidar Değişiminin Formülünü Arıyor"](#) başlıklı yazıda söz konusu haber, "Ayetullah rejimi muhalifleri, protestoların geleceği hakkında görüşmeler yapıyor" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi uzmanı Nikita Smagin durumla ilgili şu yorumda bulundu: "Geçen sonbaharda İran'da protesto dalgası ortaya çıkar çıkmaz İran Şahı'nın varisi Rıza Pehlevi'nin siyasi faaliyetlerde bir canlanma görüldüğü söylenebilir. Son zamanlarda ise "güveniyorum" kampanyası sloganıyla özellikle de İran diasporasından oluşan ve varisi destekleyen bir halk hareketi ortaya çıktı. Söz konusu harekât Pehlevi'ye devleti yönetme konusunda güvenmekle kalmayıp demokratik yönetime yol açan geçici hükûmete öncülük etmesi gerektiği görüşün savunuyor." Uzmana göre, Pehlevi'nin popülaritesi, İran'da protestonun görünür siyasi liderlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır: "Öyle ki İran, hükûmet karşıtı eylemlerin başında yer almak veya kendisi hakkında ciddi bir açıklama yapmak isteyen herkesi ortadan kaldırmaya çalışıyor. Halk ise protestoların kendisini bitirdiği ve iktidar değişikliği şansını kaybettiği için ülke dışındaki diaspora liderlerine tutunuyor." Tüm bunların yanı sıra analist, söz konusu diaspora liderlerinin İran'da herhangi bir örgütü, yapısı, hatta ciddi bir desteği olmadığı için ülke içindeki süreçlere etki sağlamalarının pek mümkün olmadığını ifade etti. Ayrıca Smagin, muhaliflerinden oluşan örgütün ortaya çıkmasının ters tepebileceği görüşünü savundu: "Öyle ki bu eylemler, büyük ihtimalle İran içindeki muhafazakâr elitlerin birleşmesi için belirli bir teşvike dönüşerek durumu ciddi şekilde değiştiremeyecek."

Uzmana göre, bu durumda protestoların İran içinde baş verdiğini hesaba katarak yalnız ülkede meydana gelen süreçlerin izlemesi gerekir. Diasporaya gelince etkisi çok sınırlı olduğunu vurgulayan Smagin, "en iyi ihtimalle protesto eden İranlılara yalnız olmadıklarını gösterebilir" ifadelerini kullandı.

• Naftali Bennett'in Açıklamaları: Zelensky'nin Kaderi ve Çatışmayı Sona Erdirmek İçin 17 Anlaşma Taslağı

"Mejdunarodnaya Jizn" dergisinde ["Naftali Bennett'in Açıklamaları: Zelensky'nin Kaderi ve Çatışmayı Sona Erdirmek İçin 17 Anlaşma Taslağı"](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarı Siyaset Bilimci Profesör Aleksandr Gusev, İsrail-Ukrayna ilişkilerini incelemiştir. Yazıda dünya ve Rus medyasının geçtiğimiz günlerde, Vladimir Putin'in geçen yıl mart ayında İsrail Başbakanı Naftali Bennett ile yaptığı görüşmede Rusya Başbakanı'nın açıklaması hatırlanmıştır: "Ukrayna'daki özel askerî operasyona dair planlar Devlet Başkanı Volodymyr Zelensky'nin fiziksel olarak ortadan kaldırılması içermiyor." Aynı zamanda Putin'in basın sekreteri Dmitry Peskov, Rusya tarafının devlet başkanları arasındaki müzakerelerin ayrıntılarını açıklamadığını belirterek Bennett'in bu ve diğer konuşmaları hakkında yorum yapmadı. Yazıda mevcut İsrail-Ukrayna ilişkilerine de değinildi: "Ukrayna yönetimi, İsrail'in yeni Dışişleri Bakanı Eli Cohen'in beklenen ziyareti arifesinde şu taleplerde bulundu: İsrail tarafı Rusya'nın eylemlerini alenen kınasın ve Kiev'e 500 milyon euro kredi versin. Daha önce İsrail'in yeni Başbakanı Binyamin Netanyahu, Tel Aviv'in ulusal çıkarları doğrultusunda Ukrayna'ya silah tedariki konusunu incelediğini söylemişti. Aynı zamanda, ocak ayının sonunda İsrail'in Almanya büyükelçisi Ron Prosor, Tel Aviv'in Kiev'i kamuoyunun bildiğinden çok daha büyük bir ölçekte desteklediğini söyledi."

Uzman, büyükelçinin er ya da geç ne demek istediğinin anlaşılacağını ve buna bağlı olarak, özel bir askerî operasyonun başlamasına kıyasla Rusya'nın İsrail ile ilgili konumunun değişebileceği görüşünü savundu: "Durumu göz önünde bulundurmuş olursak Netanyahu'nun söz konusu çatışmada tarafsız tutum sürdürme çabaları için ciddi bir neden olduğu söylenebilir." Analiste göre, İsrail yönetimi tarihsel hafızanın, gerçek siyasetin ve ülkelerinin çıkarlarının ışığında tarihi gerçeklerden ve temel değerlerden yana Nazizm'i kınayan bir tercih yapacak. Zaten Yahudi devletinin oluşumunun temeli söz konusu unsurlara dayanır."

• Lavrov, Afrika'daki Batılı Takipçilerden Uzaklaşmayı Başardı

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Afrika ülkeleri gezisi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Vzglyad" gazetesinin 10 Şubat sayısında yayımlanan ["Lavrov, Afrika'daki Batılı Takipçilerden Uzaklaşmayı Başardı"](#) başlıklı uzman görüşlerine içeren yazıda Rusya'nın Kara Kıta'daki olası fırsatları değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Dışişleri Bakanlığı Afrika Dairesi Eski Başkan Yardımcısı, Rus Diplomatlar Derneği Başkan Yardımcısı ve Ekonomi Yüksek Okulundan Profesör Andrey Baklanov'a göre, Lavrov'un Afrika ziyareti 2020 anlaşmasının uygulanmasını yaklaştırdı: "Şimdilik, Ortadoğu'da tek bir yerde gerçekten bir dayanağımız var Suriye'nin Tartus Limanı. Bu ise yeterli değil. Afrika üzerindeki etkiye ek olarak, okyanus alanlarının mülkiyeti ve kullanımı konusunda güçler arasında şiddetli bir rekabet içindeyiz. Özellikle rekabetin başlangıç noktası minerallerin çıkarılmasıdır. Ve sonra "atlama noktalarına" ihtiyacınız var. Bu bağlamda Sudan'daki üs, Hint

Okyanusu'nun operasyonel kontrolü için büyük önem arz edecektir." Baklanov, Afrika'da alt bölgelerinde koordinasyon merkezî rolü oynayacak "alt elçiliklerin" oluşturulması bağlamında bir konsept hazırlanmasının gerektiğini ifadelerine ekledi.

Tartışmanın diğer katılımcısı olan SSCB ve Rusya'nın eski Burkina Faso, Nijer ve Mali büyükelçisi, Rusya Bilimler Akademisi Afrika Çalışmaları Enstitüsünün önde gelen araştırmacısı Yevgeny Korendyasov ise Moskova'nın Mali'de zedelenemez bir düzeyde yetkisinin olduğuna işaret etti: "Bizim Mali ile ilişkilerimiz 1961-1962 yıllarına dayanıyor. Malililer bağımsızlıklarını yeni elde etmişlerdi ve derhâl Fransa'nın hava üssünü Bamako'dan çekmesini talep ettiler. Moskova açlık yaşıyan Maliye önemli yardımlarda bulundu. Mali ile dostluğumuz o zaman başladı." Uzman, "genç Malililer söz konusu olaylardan habersiz olsa da ancak kolektif tarihsel hafıza korunuyor" ifadelerini kullandı. Analist, Rusya'nın komşu Moritanya ile de her zaman açık, sıcak ilişkileri olduğunu ifadelerine ekledi.